

ბუნების მგოსნები

|

შაშვი ამჟამად თავისთავს გამარჯვებულად სთვლიდა. აღფრთოვანებული იყო: ღმერთს, ტყეს, მთებს, ცას, დედამიწას, - ყველაფერს მადლობას სწირავდა; მას აღარავინ სძულდა. ჩხიკვი, შაშვის მოსისხლე მტერიც-კი, მოკეთედ ეჩვენებოდა. დაავიწყდა, თუ რამდენჯერ დაუჭამა შეჩვენებულმა შაშვს ბუდეში გამოსაჩეკად გამზადებული კვერცხები; რამდენჯერ სრულიად ღლაპი, დაუბუმბლავი ბარტყები გადუსანსლა; რამდენჯერ აატირა ცხარე ცრემლით, რამდენჯერ გაამწარა, ააშფოთა იქამდის, რომ შაშვის საცოდაობით ტყეც-კი ტიროდა. ვერხვის მთრთოლარე ფოთლები ცრემლს აფრქვევდენ; მუხაც-კი, კლდესავით მაგარი, რკინის გულის მქონებელი, სახეს იღმეჭავდა და სატირლად ემზადებოდა... შაშვი სიმღერის იშტაზე იყო მოსული.

ეს-ეს არი ჟუჟუნა წვიმამ გადაიღო. ჯერ ისევ ცხოვლად ჩანდა ნორჩ მწვანე ბალახებზე მარგალიტებად დაფანტული წვიმის ცვარი. არ ჩამობერტყილიყო იგი ხის ნორჩ ფოთლებიდან: თითო-თითოდ ჩამოდიოდა, ხმელ ფოთოლზე ცვიოდა, ტყეს აცოცხლებდა, ახმაურებდა.

შაშვსაც სიმღერა სწყუროდა... ეს-ეს იყო შაშვმა მთელი თავისი ოჯახი - თავის ბუდე, სადაც სამი ნახევრად ბუმბულით შემოსილი ბარტყი ეჯდა, გადაარჩინა. მისი შვილები ხომ გულუბრყვილოები, მინდობილები არიან: ვისაც დაინახავენ, პირებს უღებენ - გვაჭამე რამეო.

დედას ძალიან უყვარს იმათი ჟღერტული, აღტაცებაში მოდის, როცა მისი შვილები ყვითლად დაფერილ ხახას აღებენ და თან პაწაწკინტელა მხრებს ასავსავებენ.

მაშინ შაშვი ამბობს: “თქვენ გენაცვალეთ, თავს შემოგველეთ, ჩემო პატარებოვო! მტერი მოგაშორეთ, აგაცილეთ თავიდან - გავაბრიყვე; იმას ჰგონია - შაშვს, დედა-თქვენს, ჭკუა არა აქვს!”

შაშვი კიდევ იკვებოდა თავის ჭკუას და მოხერხებას. რაში გამოიჩინა ჭკუა? - მოუსვენარი ვასო დაინახა, ჩიტთა ბარტყების მტერი, სახლი რომ გალიებით აქვს სავსე და შიგ სხვადასხვა ფრინველების ბარტყები ჰყავს დატყვევებული, მოთავსებული. მოდიოდა თავგადაგლეჯილი, თვალდაცეცებული, მოძვრებოდა ჯაგებში და ზედ უნდა წასდგომოდა შაშვსა და მთელ მის ოჯახს. შაშვმა თვალი მალე შეასწრო და ესლა მოახერხა: ცალი მხარი დაუშო, თითქოს მოტეხილი აქვსო, დაჭრილად მოეჩვენა და გაუფრიალა ვასოს თვალწინ. მონადირეს გაუხარდა და დედა-შაშვს გამოეკიდა დასაჭერად. ვისლა აგონდებოდა ბუდე და ბარტყები?! მიფორთხავს შაშვი და მისდევს თან ვასო. ჯერ იმედი ჰქონდა - ცოცხალს დავიჭერო; როცა ეს იმედი გაუცრუვდა, დაუწყო შაშვს ხისა და ქვის სროლა, მაგრამ ამაოდ. შაშვმა დაინახა, რომ მტერი შორს იყო, ასცდა მის შვილების ბინას, გაიმთელა ფრთა, შეინავარდა ცაში და მიეფარა ტყეში. მალე დედა-შაშვი თავის საყვარელ ბარტყებთან გაჩნდა: “მოგაშორეთ მტერი, მოგაშორეთ! ნუ გემინიანთ, ჩემო შვილებო, ტკბილებო, მარგალიტებო! როგორ გავაბრიყვე ის სულელი ბავშვი: იმას ეგონა, რომ მართლა მე ფრთა მქონდა მოტეხილი, იმედოვნებდა - უსათუოდ დავიჭერო; ასე რომ არ მოექცეულიყავ, ჩემი ბინა-ბუდე ეხლა დანგრეული იქნებოდა და თქვენც, ჩემო შვილებო, ვასოს

გალიაში ისხდებოდით დატყვევებულნი, მტირალნი... ეხლა ფიქრი ნუ გაქვთ, ღმერთი ჩვენთან არის!”

აი რისთვის იყო შაშვი გალაღებული, აი რისთვის მიეგება ის ბუნებას აღტაცებით და მტრების მიმართაც კი მტრობას აღარა ჰგრძნობდა.

მგლოვიარე ქალი, მუდამ თალხებში ჩამჯდარი, მოევლო კენწეროში თამელს იქვე, შვილების ახლო, და დაიწყო გალობა. მშვენიერი იყო შაშვის გალობა, ძალიან უხდებოდა მისი სტვენა ჩამავალი მზის მთის ფხიდან შუბის წვრად გამოძაბულ სხივებს, ტყეში, ხეობებში დაფანტულ-დაქსაქსულსა.

შაშვი ძალიან აღტაცებით გალობდა. ასე გულიანად გალობა მხოლოდ იმას შეუძლიან, ვისაც თავის დღეში სიკვდილზე არ უფიქრნია, ვინც არ ფიქრობს - ერთხელაც იქნება მოვკვდები, შავ მიწას მივეფარებო. რას გალობდა შაშვი? ნუთუ არ არის სიტყვები იმის გალობაში? ვიცით, გვესმის ის ლექსი, რასაც შაშვი მღერის? ვაი, რო არ გვესმის და მხოლოდ უნდა მივხვდეთ. უნდა მივხვდეთ იმიტომ, რომ შაშვი მუდამ არ გალობს; მაგალითად, ზამთარში: ამ დროს უფრო დაღონებულია, დროს მხოლოდ საზრდოს შოვნას ანდომებს, როგორმე თავი გამოიკვებოს...

დიაღ, უნდა მივხვდეთ, უნდა ვიფიქროთ ასე: განა შეიძლება მაგ გულამოსკვნით ნათქვამ ხმებში არ იხატებოდეს თხოვნა - ღმერთო, მიცოცხლე, დამიზარდე ჩემი შვილებიო! - ღმერთო, აშორე მათ ყოველი განსაცდელი, დაიხსენ ყოველგვარ გაჭირვებიდან ისე, როგორც დღეს დაგვიხსენი! ოჰ, როგორ გმადლობ შენ, უფალო, რომ არ გაგვხადე მტრის ლუკმად!

როგორ დავიჯერო, შაშვი მადლობას არ ეუბნებოდეს ღმერთს, რომ მან შექმნა ბუნება ტურფა, საყვარელი და შაშვს მიანიჭა სიცოცხლე, - საუნჯე ტკბილი და უძვირფასესი? ვინ იცის კიდევ რას გალობდა შაშვი?! ეს თქვენ გაიგეთ, ამას თქვენ მიხვდით...

გალობდა შაშვი და თავის გალობაში დნებოდა. მზემ მოკრიფა მთლად თავისი სხივები, ჩაიწყო უბეში, შეიხვია კალთაში, მოეფარა მთას და განისვენა. ბინდმა დაჰკრა. შაშვი, შეასრულა-რა თავისი მოვალეობა, სდუმდა; ჩაფრინდა ბუდეში და დააჯდა თავის ბარტყებს. შაშვმა რომ გალობა გაათავა, ტყემ, დაბლა ყვავილებით მორთულმა მწვანე ბალახმა, გორაკებმა და იმ სულმა წმინდამ, ჰაერთან ერთად შეზავებულმა, შაშვს მადლობა გადაუხადა: “გმადლობთ, გმადლობთ, იცოცხლე, იხარე; ღმერთმა ნუ დაადუმოს ნურადროს შენი ტკბილად მოუბარი ენა და ნურც შენს მსმენელს, მადლიერ ბუნებას, მოაკლოს მადლი, რათა კეთილად დააფასოს შენი ღვაწლი, მოგიხსენიოს მუდამ მადლობით, კეთილად”.

ამასობაში დაბინდდა და მთელი ბუნება საძილედ გაემზადა. სდუმდა შაშვი, მაგრამ ბუნებას სხვა მგოსანი გამოუჩნდა - უფრო დიდებული, უფრო ტკბილად მომღერალი, ვიდრე შაშვია:

ბულბულმა დაიწყო გალობა. თუ მეტყველ ნაწილს ბუნებისას - ადამიანებს, გვყავს საკუთარი რუსთაველები, შექსპირები და ჰომიროსები, უტყვ ბუნებასაც - ტყეს, ფრინველებს, ცხოველებს ჰყავთ თავისი შექსპირი და რუსთაველი, ეს არის - ბულბული. მისი მშვენიერი, ტკბილი გალობა

სული წმინდად ჰქმნიდა მთელ ბუნებას თავის ცით და დედამიწით; თავადაც დამდნარი, შერთებოდა ამ სული წმინდას და ყოველი მსმენელის გული დაესვა თავის ლად, მსუბუქ ფრთებზე და ბედნიერად ქცეულს, არწევდა, აქანავებდა. ისეთი დიდებული და აღმაფრენის მომნიჭებელი იყო ბულბულის სტვენა, - დამატკობელი, გაკვირვებით და სიხარულით აღმვსები ყველასათვის, ვინც მას უსმენდა, როგორც მშობლისათვის დედისერთა შვილის მკვდრეთით აღდგომა.

II

ბულბული რომ გალობდა, იქვე, ჭალაში, ამ დროს აივანზე ისხდენ მოხუცი მღვდელი იროდიონი და მისი ერთადერთი შვილი, სემინარიელი ვანო, და ჩაის შეექცეოდნენ. მოხუცის ერთადერთი ნუგეში და იმედი აღტაცებით ისმენდა ბულბულის გალობას. მამა იროდიონს სახეზე ნაღველი გადაეკრა, თვალები ცრემლით აევსო, რაღაც სამწუხარო ამბავი მოაგონდა.

- ოჰ, რა მშვენივრად გალობს; ცხონებულ დედაშენს ძალიან უყვარდა ბულბულის გალობა: საჭმელ-სასმელი ავიწყდებოდა და, მინამ ბულბული არ გაათავებდა გალობას, საბრალო დედაშენი, სმენად გადაქცეული, არ მოშორდებოდა აივანს, ყურს უგდებდა. ოხრავდა, ვიშვიშებდა, თითქოს ესმოდა დაწვრილებით, რასაც ბულბული გალობდა. ღმერთო, დაილოცოს შენი სამართალი, რომ მაგ ერთი ბეწო ჩიტს იმოდენა უნარი მიეცი, რომ ციური სიამოვნება აგრძნობინოს ადამიანის სულსა და გულს. “ლოცულობს, ადამიანო, ლოცულობს”, - იტყოდა ცხონებული: - “მე დაწვრილებით მესმის მისი ლოცვაო, და იცი კიდევ რას ამბობს, რასა სთხოვს ღმერთსაო? ღმერთო, მუდამ ესე აყვავებული და ამწვანებული ამყოფე მთელი ბუნებაო. ღმერთო, შეიწირე ვედრება ობოლთა და დავრდომილთა. ღმერთო. კეთილად მოიხსენე სასუფეველსა შენსა იმათი სულები, ვინც წმინდად განვლო გზა ცხოვრებისა; გვაშორე სიკვდილი, უფალო, გვაშორეო, მიცოცხლე, ღმერთო, ჩემები, ვინცა მყვანანო...”

ზაფხულობით კატას არ დააყენებდა სახლში, ბიჭს შორს წააყვანინებდა, გააშვებინებდა, სხვისასაც არ გააჭაჭანებდა თავის ეზოში - ბულბულებსა სჭამენ შეჩვენებულებიო. მართლაც, რამდენჯერმე ვიპოვნეთ ბულბული ჩვენი ვარდების ძირში, სადაც ბულბულებს ღამე ცხოვრება და გალობა უყვარდათ. გალობის დროს-კი ძალიან ადვილად დაიჭერს ჯერ ადამიანი, თორემ კატა რას გაუშვებს, იმიტომ, რომ თვალდახუჭული გალობსო... დიდად გვასიამოვნებდნენ მართლაც ბულბულები, მახარობლებივით მოფრინდებოდნენ და გვატკობდნენ. მოკვდა დედაშენი და ბულბულებმაც ხელი აიღეს ჩვენს ბაღზე: ეხლა შორიდან გვაძლევენ სალამს, - დაამთავრა სიტყვა ამოოხვრით მოხუცმა.

- მართლაც დიდებული მოვლენაა, მამაჩემო, ბულბული ბუნებაში: საზოგადოდ - მგალობელი ჩიტები. მე ასე ვფიქრობ: ბუნება წარმოდგენებს ჰმართავს და არტისტები მღერაინ, - მცენარენი, ცხოველები, ფრინველნი, საერთოდ მთელი ბუნება სტკბება არტისტების მღერით. საღამო ხანზე ხომ გაიგონეთ - შაშვმა იგალობა; დაღამდა და ბულბულმა დაიჭირა მისი ადგილი. დაბალი

ხარისხის მომღერალნი ხომ აუარებელია.

ბუნების წიაღში წარმოდგენები იმართება-მეთქი, ვამბობ, და ეს სრული ჭეშმარიტებაა. მსახიობნი უმთავრესად ჩხიკვები არიან. ბუნებას ისე უყვარს ხელოვნება, როგორც ჩვენ. ან კი ჩვენ, ადამიანებს, სად შეგვიძლიან ისე შევიყვაროთ ხელოვნება, როგორც თვით ბუნებას, რომელიც თავისთავადაც ხელოვნებაა?! მერე რა მიყვარს მაგ იდეალურ არტისტებისა? ჰო, შენი ჭირიმე, როგორ არაკრავებს ხმასა! - თავისდღეში სასყიდელს არა თხოულობენ, მაგათ არც ვინ იუბილეს უმართავს, არც ზეიმს; არც ვინ საჩუქრებს უგზავნის. მშვენიერებაზე მშვენიერებაა!.. - ამბობდა აღტაცებით ვანო.

“რაში უნდა მოიხმარონ ან კი საჩუქრები? - წარმოსთქვა მამა იროდიონმა: - რას აქნევენ ოქროს და ვერცხლის საჩუქრებს? ჩვენ რა ვიცით, რომ თავიანთებურად კიდევაც არ უმართავენ? ჩვენ როდის ვადევნეთ თვალ-ყური ფრინველების ყოფაქცევას? არც როდის”.

“მართლაც რა ტურფა სანახავი იქნებოდა, - ამბობდა ვანო აღტაცებით, - მენახა ჩემის თვალთ ბულბულის იუბილე. როცა ჩვენ ქალაქში ხეხილი აყვავებულია და ყვავილების სუნი ნისლივით დასწოლია ზედა, ჰაერი მთელი ყვავილების სუნად არის გადაქცეული, - იქამდის, რომ ადამიანს ათრობს, ჰბნედავს, გარს შემორტყმული მაჩვენა ბულბული ფრინველთა დეპუტაციით. ნუთუ დარჩებოდა ისეთი მოდგმა ფრინველებისა, რომ მოსალოცად თავიანთ დეპუტატს არ გამოგზავნიდა?.. რა სათქმელია, რა წარმოსადგენია? არის სადმე განა ისეთი ფრინველი, რომ არ ჰსმენოდეს ბულბულის გალობა და არ დამტკბარიყოს მის ტკბილხმოვანებით? არა მგონია. მამასადაძმე, უნდა წარმოვიდგინოთ, თუ რამოდენა სხვადასხვა ფრინველი მოიყრიდა ბულბულის გარშემო თავსა და რომელი ფრინველი რას იტყოდა; ვინ რა სიტყვას ეტყოდა და ან ბულბული რა სიტყვით გადაიხდიდა მაღლობას? ოჰ, მამაჩემ, რა დიდებული სურათი იქნებოდა! მეც იქვე სადმე ბარდში ჩამსვა ისე, რომ ვერავის დავენახე: მეცქირა ფრინველთათვის, მომესმინა იმათი ნათქვამი, ჩამეწერა რვეულში, დამებეჭდა და გამეგრცელებინა ხალხში. განა იმაზე ლამაზ საკითხავს წიგნს კიდევ შეჰხვდება ადამიანი? არა მგონია.

“ახლა-კი მხოლოდ უნდა დაახლოებით გავიმეოროთ ის, თუ რა ჯიშის ფრინველთა დეპუტატი რას ეტყოდა ბულბულს. წარმოვიდგენ, მაგალითად, რასაც ეტყვის არწივი. პირველად უნდა მიულოცოს, როგორც ფრინველთა მეფემ: “შენ, ეი, ჩიტუნიავ, მე, არწივი, თქვენი მეფე, მოვედი, მოგილოცო შენი დღესასწაული; ამით თავს ნუ მოიწონებ, ნუ გაბრიყვდები, კვლავ ასიამოვნე ფრინველნი შენის გალობით. მეც გამიგონია შენი გალობა, მაგრამ უნდა გითხრა: ისე არ მომწონს, როგორც უმრავლესობას, რადგან შენი გალობა ერთობ ნაზია, ლაჩრული: არ გამოისმის მასში ჭექა ვაჟკაცური. შენ თავადაც, როგორც სუსტი აგებულობისა, გალეული, უღონო ხარ და ამასთან ლაჩარი; ეგ არა ჰშვენის არავის. მამაცობა და გაბედულობა არის უპირველესი ღირსება ყველასათვის. შენ, ვგონებ, რომ ღობემძვრალასაც კი ვერ გაუმკლავდები. ეგ ვერაფერი ბიჭობაა. გაგიმარჯოს და ეს ჩემ მიერ აღნიშნული ღირსებაც მოგანიჭოს ღმერთმა!”..

გაისმა “ვაშას” ძახილი.

“ბულბული მიუგებს პასუხად: “დიდებულო მეფევ! მე არ გახლავარ მეომარი და სისხლის მღვრელი. რაში გამომადგება, ეგ რომ შევიძინო? მაშინ, რაც ღირსება მაქვს, დავკარგავ და აღარც ვიქნები ბულბული. მოსისხლე სული და გული ვედარ გამოსცემს იმ ხმებს, რისთვისაც მემადრიელებიან ყველანი. თუნდა ესეც არ იყოს, ჩემი გულადობა ვისთვის რა საშიში უნდა იყოს? ბალახის რაიმე მარცვლის შეჭმის დროს თუ არ ვიფთხვე, ნისკარტი მომტყდება, და თუ მაგრად, კარგად არ ჩავავლე რაიმე ტოტს ფეხები, მაშინათვე მომეგრინება: ლამის არის ისინიც დამემტვრას! ბუნებამ ჩემთვის გაიმეტა მხოლოდ ხმა და გალობის უნარი; დანარჩენს ტყუილად შევეპოტინები: არაფერი გამოვა. თქვენი დიდებულების ჭკუა-გონება ამას ძალიან კარგად მიჰხვდება. თქვენ რაც ისურვეთ ჩემთვის, დიაღაც კარგია, მაგრამ...”

“ბულბული გაჩუმდა და თავი დაბლა დაჰკიდა... ფრინველთ, რასაკვირველია, “ვამას” ძახილით დაადასტურეს ბულბულის სიტყვა. ხოლო არწივმა ბღვერით გადაუნათა თვალები; ამავე თვალებით თითქო ისიც ეთანხმებოდა ბულბულს, თუმც მისდამი სიბრაღულიც-კი გამოხატა. არწივი გაბობღდა გვერდზე; ამით გზა გაუხსნა ფრინველებს, ბულბულს რიგ-რიგით წარსდგომოდენ და გამოეცხადებინათ მისთვის თანაგრძნობა.

“არწივის შემდეგ გადმოაფლაშუნებს სვავი; სხვებს როდი აცლის: ცდილობს, უნდა კარგი რამ წარმოსთქვას, ახრანტალებს ყელში და ბოლოს, როგორც იყო, გამოაგნო სიტყვები, ხოლო თვალი უფრო არწივზე აქვს, ვიდრე ბულბულზე: ცდილობს თავის ლაპარაკით მოეწონოს ფრინველთა მეფეს, რადგან იმის ნარჩობით ბევრჯელ გამაძლარა და იმედი აქვს შემდეგშიაც არ მოაკლებს მეფე მოწყალებას; სვავს ბულბულის პიროვნება მაგდენად არ ეპრიანება. სვავი იბღინძება, თავი მოსწონს ტანადობით, ახოვნობით. თავისთავს თითქმის არწივის ტოლ-ამხანაგად სთვლის, რაც ფრინველთა უგუნურობას ღირსეულად ვერ დაუფასებია; თვალებს თავმომწონედ აბღვრიალებს და ჩიჩახვს ისიებს. ფრინველები სიცილით იხოცებიან. ზოგი ესწრაფვის დაუყვიროს: დაიკარგე მანდედანაო! მაგრამ სხვები აჩერებენ: - მოითმინეთ, ვნახოთ, რას იტყვისო.

“სვავი ცდილობს ლაპარაკში არწივს მიჰბადოს, კილო არწივისა მიიღოს: “შენ, ჩიტუნიავ, მომილოცნია (რას ულოცავს, ის ავიწყდება: ალბათ არ იცის); ძალიან პატარა ყოფილხარ და სახელი-კი დიდი გაქვს. არ ვიცი, ღმერთმანი, ასე რადა ჰხდება? მე შენი გალობა ბევრჯელ მესმის და კმაყოფილიც ვარ, მხოლოდ ერთი რამა მწყინს: შენი გალობა ლემის მადას მიკარგავს; ცოტა ეს არ მომწონს (ფრინველებში-სიცილია). თუ კარგად დაუგდო კაცმა ყური შენს გალობას, გულში ეწვეთება ისეთი მძიმე, მწვავე ცვარები. არ ვიცი, ეს ცვარები რისაა, მხოლოდ ვგრძნობ და ვიცი ის, რომ გულზე აღიბეჭდება და იწერება შემდეგი სიტყვები: ნუ მოჰკლავ, სისხლს ნუ დაღვრი! მაშ რა ვქნათ? ბალახი ვძოვოთ? ამ ბრიყვებს (უჩვენებს ფრინველებზე), ბოდიშს ვითხოვ, დიდებულო მეფევ, შენთან, ჰგონიათ, რომ მე თავში ტვინი არ მაქვს და არაფერი გამეგება წუთისოფლისა. ჰმ! მაგათ როდი იციან, თქვენს გარდა, დიდებულო არწივო, რომ, რაც მარტოკა ჩემ თავში ტვინია, ყველა მაგათ თავში იმის ნახევარიც არ მოიძეება. კარგ მთქმელს კაი გამგონეც უნდაო, ნათქვამია. ეჰ, რა გაეწყობა... მახლას! და შენ კი, ჩიტუნიავ, ვგონებ ეს იმიტომ გეთქმევა, ყველას გვაგონებ, რომ, ჯერ ერთი, ვერავის ვერ მოერევი, რომ მოჰკლავ, თავის სისუსტისა გამო, როგორც უკვე აღნიშნა ჩვენმა დიდებულმა მეფემ; და მეორეც - შენ ხორცს არ მიირთმევ. აი, ამიტომ ვამბობ: ეგ ზემორე აღნიშნული სიტყვები რომ გამოაკლო თავის მღერას, მაშინ უკეთესი

მგალობელი იქნები”.

“ამით დაამთავრა სვავმა თავის სიტყვა, რომელმაც დიდი სიცილ-ხარხარი გამოიწვია მგალობელ ფრინველთა შორის. მაღლიდან, სვავის შეუმჩნეველად, ჩხიკვი ქოქოლას აყრიდა თავზე.

ბულბული გაჩუმებული და გამტკნარებული იჯდა და ხმას არ იღებდა.

- გზაა, გზა! - დაიძახა მჭექარის ხმით შავარდენმა. - მოშორდი მანდედან, შე წუწკო, სხვისა ნასუფრალით მცხოვრებელო, უმადლო, უოფლო! განა შენ გამოგეყოფა გარეთ თავი? ჭკვასაც რომ კვებულობს! ოღონდაც და ჭკვა აქვს, თავად ნადირობის შნო არ მისცა ღმერთმა, მარტო ჩვენ გვითვალთვალე: რა დაგვრჩება, რომ მიფრინდეს უნამუსოდ და გადაყლაპოს. წამომდგარა და როგორის რიხით ლაპარაკობს, თანაც ბულბულს არიგებს, თითქოს შეემლოს დაფასება.

“დიდებულო მგოსანო, იქნებ არც მე მესმოდეს ეს შენი ღირსება სრულიად: როგორც მტაცებელს და მოსისხლე ფრინველს, მე სრულიად სხვა წარმოდგენა მაქვს კარგზე, სიავეზე. ისე ვარ აღზდილი და იმისთანა ზნეჩვეულება მაქვს შესისხლხორცებული, რომ შენი გალობა და შენი ვინაობა თითქმის არც-კი რაშიმე უნდა მეპრიანებოდეს; მაგრამ ეს ასე არ არის. მე კარგად მესმის შენის გალობის, თვით შენი მნიშვნელობა; შენ რომ არა გვყვანდე, ფრინველები ერთმანეთს მუსრს გაავალებდით, შავარდენი შავარდენს აღარ დაინდობდა; შენი მშვენიერი ხმა ჩვენ სასტიკ მოსისხლე მადას გვინელებს; ეს ჩემ თავზე გამომიცდია. როგორა ვსთქვა ტყუილი, და იმიტომაც გავეცი სასტიკი ბრძანება, რომ ქორს, ალაღს, მიმინოს და სხვ. არ შეემლოსთ შენ ხელი გახლონ, რამე დაგიშაონ. იყავი გამარჯვებული და იცოცხლე მრავალ-ჟამიერ!”

“შავარდენს ლაპარაკი ძალიან უხდებოდა და ყველაზე მეტად ის, რომ საუბრის დროს მშვენიერ თვალებს მოხდენით აფოფინებდა...”

მამა იროდიონი შვილს გულდასმით ყურს უგდებდა. თვალეები და სახე უბრწყინავდა.

- შემდეგ ვინლა მიულოცავს? - დაეკითხა მოძღვარი ვანოს.

“მტაცებელ ფრინველებს ვერ ენდობიან მშვიდობიანი ფრინველები: მიკუნჭულან ზოგი ბარდებში, სხვები - ფოთლებით შებურულ ხეებზე სხედან. ესწრაფვიან მილოცვას გვრიტი, ქედანი და ხოხობი, მაგრამ შიშისაგან ვერა ჰბედავენ, თუმც ამჟამად საერთო დადგენილების ძალით არ შეუძლიან ერთმა მეორეს ხელი ახლოს. ვერა ჰბედავენ, დიად, მიულოცონ ბულბულს და მოუთმენლად მოელიან იმ წუთს, როდის გაიკრიფებიან აქედან მტაცებელი ფრინველები, რომ იმათ დარჩეს ბურთი და მოედანი. ყველაზე გულადად და თამამად ჩხიკვი იქცეოდა: ხუმრობდა, აჯავრებდა ხან რას და ხან რას, ფრინველებს აცინებდა, ერთ ადგილას არ ისვენებდა: ხან სად ამოჰყოფდა თავს და ხან სად.

“მტაცებელ ფრინველთა გუნდში ყორანი ჰყავავდა თავსა: ეტყობოდა, ეწადა მიელოცა ბულბულისათვის; ერთხელ კიდეც დაიყრანტალა ისეთი საზარელი ხმით, რომ ყველას ტანში

ჟრუანტელმა დაუარა. მაგრამ როგორც ყორანს, ისე სხვებს, არწივი ახევიწებს უკან თავისი სასტიკი ბრძანებით:

- ახოვანო ფრინველნო, ვაჟკაცნო ხმლიანნო, დაიწიეთ უკან, უკან; ცოტა შორს დადექით. ნება მივსცეთ სუსტ, უძლურ ფრინველთ მიესალმნენ თავიანთ თანამომძმესა! - ბრძანა არწივმა.

“მისი ბრძანება იმ წუთსავე ასრულდა.

“ან კი ვის შეეძლო წინააღმდეგობა გაეწია?

“გამოფრინდა ქედანი, მივიდა ბულბულთან ახლო, ჰკოცნიდა, ეხვეოდა, ნისკარტს ნისკარტზე უსვამდა, თვალთაგან ღაპა-ღუპით ცრემლი ჩამოსდიოდა: - იცოცხლე, გენაცვალე, თავს შემოგველე, ჩემო სიცოცხლე, ჩემო ძვირფასო, ჩვენო ლამაზო, ჩვენო დიდებავ! ვითომ ჩვენც ვართ ქვეყანაზე? ჩვენც ფრინველები გვქვიათ, ჩვენც ვითომ ვგალობთ? განა ღირსი ვარ სიცოცხლისა? ჩემ სიცოცხლეში მხოლოდ ერთადერთი სიმღერა ვისწავლე, ისიც შენი ზედგავლენით, და როცა გალობა მომინდება, მოვყვები საცოდავად დვრინვა-ლულულს: “თეთრო თევდორე! მომცენ ბოლონი, წითელ-ყვითელნი, საქორწილონიო” უსაზღვროდ გმადლობ, ძვირფასო მგოსანო, რომ შენმა მღერამ, დიდებულმა ჰანგმა და ტკბილმა ხმებმა აღმზარდეს ასეთი მშვიდი და უვნებელი ფრინველი: — ყველა მლოცავს, ყველას ვუყვარვარ და ლოცვა-კურთხევით ვიხსენიებო.

“ქედანი ველარა ჰშორდებოდა ბულბულს, თავს ევლებოდა ისე, რომ გაუწყდა სხვა ფრინველებს მოთმინება: იგრიალა ათიათასმა ფრთამ, ათასნაირი გვარისამ, და შემოერტყა ბულბულს გარშემო.

“ეხვეოდნენ, ჰკოცნიდნენ, ისე შეაწუხეს საბრალო, რომ კინაღამ ამ გაზიდულობაში არ შემოაბდღვნეს ტანზე რაც ბუმბული ჰქონდა. აღარ აცლიდა ერთი მეორეს ლაპარაკს. ზოგი აქებდა, სხვა ბოდიშს იხდიდა, მესამე ჯურისანი მადლობას უხდიდენ. მაგალითად, ბულბულს ხოხობი დედას ეძახოდა:

— შენ დედა ხარ ჩემი, დედაზე მეტი, რადგან დედას ძილი მოერევა, წაართმევს თავსა, - ეუბნებოდა ხოხობი ბულბულს, — და შენ კი ღამე მიგალობ იავნანას, როცა მე ბარდებში დავგოგავ, ან სიარულით, სირბილით დაღლილს რომ ჩამთვლემს. როცა შენი გალობა მესმის, სამოთხეში მგონია ჩემი თავი.

“მერცხალი ბოდიშს იხდიდა, ამბობდა: — მეც, საცოდავი, ვითომ ვგალობ, მაგრამ წყევა-კრულვის მეტი ვერაფერი მითქვამს. სად შემიძლიან შენ შემოგწვდე, დიდებულო მგოსანო: შენ ერთთავად ჰლოცულობ და შენი პირიდან არადროს სამდურავი არ ამოვა, წყევას ვინ იტყვის; მე-კი, ან კი რა ვქნა, როცა მამრახებენ, რომ არ დავიწყებლო, არა მაქვს მოთმინება, ვიწყევლები: “ბებერ, ცხონდი, ბებერ, ცხონდი, ყმაწვილები ჟლიტო!”

“კაკები და გნოლები სთხოვდნენ: ზაფხულობით მთაში გვეწვიე, უსათუოდ თან წაგიყვანთ, რადგან აქ ცხელა და იქ გრილა და თანაც მშვენიერი ჰაერი არისო. დიდხან უნდა რჩებოდე ჩვენთან, შენ-კი მოგვეჩვენები და მაშინათვე თავს დაგვანებებო... რამდენი დამე დამეს სცვლის: ვუცდით მოუთმენლად სადმე გორაკზე, კლდესთან, ქვასთან ატუზულნი — გავიგონოთ შენი ხმა, მაგრამ ამოდ; აგვაბირებ საწყლებს ტყუილ-უბრალოდ.

“ჩხიკვი ბევრსა ცდილობდა და ბევრსა ჩხაოდა: ჯერით იყოს ლაპარაკიო, მაგრამ ამას ყურს არავინ უგდებდა!

“არწივის ამალიდან დაეთხოვათ ყვავი და ძერა. გამოედევნათ და ისინიც უვნებელ ფრინველთა გუნდში ტრიალებდნენ.

“ჩხიკვი იმდენს ბულბულზე არა ლაპარაკობდა, რამდენსაც ამათზე.

— ბატონებო და ქალბატონებო, — იძახდა ჩხიკვი, — სმენა იყოს და გაგონება: ჩვენ ყველანი, მართალია, ბულბულს ვაქებთ, მაგრამ გარდა ბულბულისა აქ სხვა მგალობლებიც გახლავართ; კარგად აახილეთ თვალები და კარგად დააცქერდით. ხედავთ? აი დიდებული ყვავი და აგერ სახელოვანი ძერა, რომელთა გალობა მე ძალიან მომწონს, თუმცა ჯერ მათი მღერა კრიტიკულად არ დაფასებულა და ერთ დროს იქნება, რომ ბულბული დაგავიწყდეთ და ყველას ყვავისა და ძერას სახელი ეკეროს ენაზე. ძერას გალობა, მაგალითად: თქვენ ეხუმრებით, ცაში როგორ ტრიალებს და თანაც წვრილის ხმით “წიო-წიოს” იძახის და ყვავს ხომ დილა-საღამო, ზამთარ-ზაფხული არაფრად გააჩნია, ზის — ჩხავის, დაფრინავს — ჩხავის. უნდა მაგათაც გაუმართოთ იუბილე, მხოლოდ ეხლა ერთსა გთხოვთ, ბატონებო, ყველას: შემოკრბეთ ერთად. მღერა ავად თუ კარგად ყველასაც შეგვიძლიან: შევკრათ ხორო და ერთი სიმღერა შევაწიოთ ჩვენს ძვირფას მგოსანს, ხოლო პირველს ყვავი და ძერა იტყვიან. მე და კოდალა მოძახილს გეტყვით და დანარჩენები ბანს. ვნახოთ, რა გამოვა.

“ფრინველნი სიცილით იხოცებოდნენ; შემოკრბენ ერთად ყველანი და დააგუგუნეს ერთხმად დიდებული სიმღერა. ისეთი ჟრიამული ასტყდა, რომ ტყე ზანზარებდა. არწივმა და მის ამალამაც იმღერა საუცხოვო ჰიმნი. დიდებული სანახავი იყო ამ დროს ფრინველთა კრება.”

— სხვა არაფერი? ეგ არის, მორჩი? — დაეკითხა მოხუცი ვანოს.

— მორჩა და გათავდა, სხვა რაღა დამაკლდა, არ ვიცი? — მიუგო ვანომ მამას.

— ბევრი რამ, ჩემო ძვირფასო შვილო, სხვათა შორის თუნდ ის, რომ ამ დროს ერთმა ქეციანმა ტურამ რომ დაიჩხავლოს, რა მოხდება? ერთ ქეციან ტურას შეუძლიან ჩაფუშოს ფრინველთა სიამოვნება და გაფანტ-გამოფანტოს ფრინველთა გუნდი, — სთქვა კვლავ ღიმილით მამა იროდიონმა...

— ეგეც შეიძლება მოხდეს და სხვაც ბევრი რამ; ყველა როგორა ვსთქვა, ყველა მე როგორ

მოვიგონო? ზოგი იმან მიუმატოს, ვინც ამ ჩემ ნაამბობს გაიგონებს, — მიუგო ვანომ არანაკლებ მხიარულად.

მამა და შვილი რომ ბულბულის იუბილეზე ბჭობდენ, ეს უკანასკნელი კეთილხმოვანებას ჰფენდა მთელ არე-ამარეს; აერთებდა ცას და დედამიწას; აზავებდა ერთს მეორესთან ისე, კაცს ეგონებოდა, რომ ამიერიდან ცა ჭიანჭველასაც-კი არ გასწყლეთავდა დედამიწაზე, განალამც დაუშავებდა რასმე ადამიანს.

1913 წ.

ხალხს ასე ესმის ქედნის ღულუნი.